

SEMESTRUL EUROPEAN – FIȘĂ TEMATICĂ

REDUCEREA PLANIFICĂRII FISCALE AGRESIVE

1. INTRODUCERE

Planificarea fiscală agresivă este un procedeu prin care contribuabilii își reduc obligațiile fiscale prin aranjamente care, deși legale, sunt în contradicție cu spiritul legii. Planificarea fiscală agresivă include exploatarea lacunelor unui sistem fiscal și a neconcordanțelor dintre sistemele fiscale. De asemenea, aceasta poate conduce la o dublă neimpozitare sau la deduceri duble.

Combaterea planificării fiscale agresive este esențială pentru a garanta venituri fiscale care să permită finanțarea investițiilor publice, a educației, a asistenței medicale și securității sociale, pentru a asigura o repartizare echitabilă a sarcinilor și pentru a menține moralul contribuabililor în materie de fiscalitate și, în fine, pentru a evita denaturarea concurenței dintre întreprinderi.

UE a luat mai multe măsuri de combatere a planificării fiscale agresive, printre care se numără adoptarea Directivei împotriva evitării obligațiilor fiscale (ATAD) și a ATAD 2 care prevede măsuri pentru combaterea tratamentului neuniform al elementelor hibride¹ în raport cu țările terțe.

---

¹ Schemele bazate pe tratamentul neuniform al elementelor hibride exploatează diferențele dintre tratamentul fiscal al unei entități sau al unui instrument în temeiul legislației a două sau mai multe jurisdicții pentru a obține dubla neimpozitare.

Pentru a stimula transparența fiscală, Consiliul a adoptat propunerea Comisiei privind schimbul automat de informații privind deciziile fiscale, care debutează în a doua jumătate a anului 2017. De asemenea, Consiliul a adoptat propunerea Comisiei care prevede schimbul automat de informații privind rapoartele pentru fiecare țară în parte referitoare la întreprinderile multinaționale. Acest schimb automat va începe în 2018. În iunie 2017, Comisia a adoptat o propunere referitoare la normele privind informarea obligatorie cu privire la sistemele de planificare fiscală agresivă de către intermediari. Recent, prin Codul de conduită², o serie de regimuri fiscale favorabile pentru brevete³ au fost abrogate sau modificate. O listă a jurisdicțiilor fiscale necooperante din afara UE urmează să fie finalizată în decembrie 2017. În cele din urmă, baza

---

² Codul de conduită în domeniul impozitării întreprinderilor a fost conceput în 1997 pentru a detecta măsurile fiscale dăunătoare care afectează în mod nejustificat amplasarea activităților economice în Uniune. Acest cod de conduită nu este un instrument obligatoriu din punct de vedere juridic, dar este evident că are forță politică. Prin adoptarea acestuia, statele membre s-au angajat să nu introducă noi măsuri fiscale dăunătoare și să modifice orice lege sau orice practică ce este considerată a fi dăunătoare prin prisma principiilor codului.

³ Un regim fiscal favorabil pentru brevete este un regim fiscal special pentru veniturile provenite din drepturi de proprietate intelectuală.

fiscală consolidată comună a societăților⁴, relansată de Comisie în 2016, ar oferi o soluție cuprinzătoare la problema transferului de profituri, însă aceasta este încă în plin proces de negociere.

În ciuda acestor realizări, guvernele înregistrează încă pierderi substanțiale în ceea ce privește veniturile din cauza planificării fiscale agresive transfrontaliere. În plus, natura transfrontalieră a evitării obligațiilor fiscale și integrarea economiilor statelor membre necesită o abordare coordonată în ceea ce privește aplicarea normelor existente.

2. PROVOCĂRILE ÎN MATERIE DE POLITICĂ FISCALĂ CU CARE SE CONFRUNTĂ STATELE MEMBRE

2.1. Consecințele economice ale planificării fiscale agresive

2.1.1. Pierderi de venituri fiscale

Evitarea obligațiilor fiscale costă miliarde de euro în fiecare an. S-a estimat că, în UE, pierderile de venituri provenite din transferul de profituri în interiorul UE se ridică la aproximativ 50-70 de miliarde EUR⁵. Aceasta echivalează cu 17 % din impozitul pe profit (în 2013) și cu 0,4 % din PIB (la valoarea inferioară). Guvernele țărilor a căror bază impozabilă este erodată sunt obligate să obțină venituri din alte impozite pentru a evita o situație în care ar dispune de venituri mai mici pentru reformele de stimulare a creșterii și pentru redistribuire.

Practicile de planificare fiscală agresivă care au loc într-un anumit teritoriu au efecte de propagare în alte teritorii. Profiturile transferate către un stat membru sau prin intermediul acestuia înseamnă pierderi în baza de impozitare a unui alt stat membru. La nivelul Uniunii considerată în ansamblul ei, se înregistrează, în mod clar, pierderi de

venituri fiscale, chiar dacă este posibil ca unele state membre, în mod individual, să înregistreze o creștere a veniturilor fiscale datorită unei baze fiscale majorate prin transferul de profituri.

2.1.2. Absența condițiilor de concurență echitabile

Planificarea fiscală agresivă distorsionează și condițiile de concurență echitabile dintre întreprinderile care reușesc să evite să plătească în mod echitabil impozitele care le revin și celelalte întreprinderi, care nu au acces la aceleași posibilități de planificare fiscală transfrontalieră **(în principal întreprinderi care își desfășoară activitatea pe teritoriul național și/sau întreprinderi mai mici).** Studiile indică faptul că întreprinderile multinaționale din țările cu un nivel ridicat de impozitare plătesc aproximativ cu 30 % mai puține impozite decât întreprinderile naționale comparabile⁶.

Un studiu recent arată că întreprinderile care recurg la planificarea fiscală agresivă beneficiază de o reducere potențial semnificativă a impozitării efective, în detrimentul societății⁷. Întreprinderile multinaționale care practică planificarea fiscală beneficiază de un avantaj competitiv din punctul de vedere al costurilor care le poate permite să câștige cote de piață și să creeze bariere la intrarea pe piață, în detrimentul altor întreprinderi. S-a dovedit că există o legătură între, pe de o parte, planificarea fiscală și marjele mai mari și, pe de altă parte, o concentrare mai importantă a industriei⁸. Acest lucru poate genera prețuri de consum ridicate, ceea ce este ineficient.

2.1.3. Absența echității și impactul asupra moralului contribuabililor

Planificarea fiscală agresivă de către marile întreprinderi multinaționale are, de asemenea, un impact negativ

⁴ Baza fiscală consolidată comună a societăților (CCCTB) este un set unic de norme de calculare a profitului impozabil al societăților în UE.

⁵ A se vedea Dover R., B. Ferrett B., D. Gravino, E. Jones și S. Merler (2015).

⁶ A se vedea Egger, P., W. Eggert și H. Winner (2010).

⁷ A se vedea Centrul pentru Cercetări Economice Europene (ZEW) (2016).

⁸ A se vedea OCDE (2015), p. 181.

asupra moralului contribuabililor în general. Cei care își respectă obligațiile și își plătesc impozitele percep planificarea fiscală agresivă ca pe o încălcare a contractului social. Faptul de a fi la curent cu practici neloiale poate încuraja alți contribuabili să înceteze să își respecte propriile obligații fiscale. Scandalurile recente au stârnit nemulțumirea publicului în legătură cu chestiunea evitării obligațiilor fiscale. În plus, pierderile de venituri cauzate de planificarea fiscală agresivă pot avea un impact atât asupra cheltuielilor sociale, cum ar fi cheltuielile pentru accesul la educație, asistență medicală sau servicii sociale de calitate, cât și asupra redistribuirii. Acest lucru, la rândul său, agravează inegalitățile și poate alimenta noi nemulțumiri sociale.

2.2. Principalele canale ale planificării fiscale agresive

Planificarea fiscală agresivă are loc prin intermediul a trei canale principale: (i) **transferul de datorii**, atunci când datoria internă este utilizată pentru a transfera în mod artificial profitul dintr-o jurisdicție cu un nivel ridicat de impozitare către o jurisdicție cu un nivel scăzut de impozitare; (ii) **amplasarea strategică a drepturilor de proprietate intelectuală și a activelor necorporale**, atunci când activele necorporale foarte mobile sunt relocalate în mod artificial în jurisdicții cu un nivel scăzut de impozitare și (iii) **utilizarea (abuzivă) a prețurilor de transfer**, atunci când bazele fiscale din jurisdicțiile cu niveluri reduse de impozitare sunt majorate în mod artificial în detrimentul bazei de impozitare din jurisdicția cu un nivel ridicat de impozitare⁹. Pe lângă aceste structuri principale, întreprinderile multinaționale se pot prevala de dispozițiile tratatelor fiscale bilaterale pentru a reduce la minimum impozitele și costul de repatriere a dividendelor (*treaty shopping*).

---

⁹ Pentru o mai bună înțelegere a modului în care întreprinderile multinaționale își structurează mecanismele de evitare a obligațiilor fiscale, a se vedea Ramboll Management Consulting și Corit Advisory (2015).

2.3. Principalii indicatori ai planificării fiscale agresive

2.3.1. Indicatori juridici ai planificării fiscale agresive

Indicatorii planificării fiscale agresive pot fi derivați din anumite norme fiscale sau din lipsa acestora:

Lipsa normelor antiabuz

Acest set de indicatori se referă la lipsa de norme care să vizeze combaterea practicilor de evitare a obligațiilor fiscale. **Iată câteva exemple de norme antiabuz: norme privind limitarea deductibilității dobânzii și privind capitalizarea redusă, precum și norme privind societățile străine controlate.** Normele privind limitarea deductibilității dobânzii și privind capitalizarea redusă au drept scop descurajarea acordurilor de îndatorare artificiale menite să reducă la minimum impozitele. Normele privind societățile străine controlate (SSC) au drept obiectiv descurajarea transferului de profituri către o țară cu un nivel scăzut de impozitare sau o țară în care nu se aplică impozite. Este de remarcat faptul că Directiva împotriva evitării obligațiilor fiscale, care a fost adoptată de Consiliu în iulie 2016 și va intra în vigoare în 2019, prevede, cu unele excepții, norme privind limitarea deductibilității dobânzii și norme privind SSC pentru toate țările UE.

Indicatori pasivi

Acest set de indicatori se referă la normele fiscale care, în sine, nu promovează, nici nu încurajează vreo structură de planificare fiscală agresivă, însă care sunt necesare pentru funcționarea unei astfel de structuri. **Un exemplu relevant ar fi impozitele reținute la sursă.** Nereținerea impozitelor la sursă urmărește, în general, să prevină dubla impunere. Însă aceasta poate, de asemenea, să faciliteze planificarea fiscală agresivă în anumite circumstanțe. Reținerea impozitelor la sursă împiedică transferul profiturilor fără aplicarea de impozite către țări din afara UE și, prin urmare, descurajează sau împiedică planificarea fiscală agresivă, chiar dacă poate conduce la dubla impunere sau la cerințe împovărătoare pentru a o evita.

Indicatori activi

Unele regimuri fiscale pot, în sine, să încurajeze sau să faciliteze structuri de planificare fiscală agresivă. Normele fiscale trebuie să fie evaluate de la caz la caz pentru a se formula o concluzie cu privire la legătura dintre acestea și practicile de planificare fiscală agresivă. O astfel de evaluare necesită o analiză detaliată a felului în care este concepută de fapt o normă fiscală dată și a aplicării efective a acesteia, ținându-se cont de măsura în care normele fiscale sunt garantate, de exemplu prin dispoziții antiabuz.

2.3.2. Indicatori economici ai planificării fiscale agresive

Pentru a detecta dovezi ale existenței unor practici de planificare fiscală agresivă pot fi utilizați mai mulți indicatori economici. De exemplu, țările care sunt utilizate în structuri de planificare fiscală agresivă au, în general, fluxuri financiare (neobișnuit de) mari. În consecință, este important să se determine dacă există o eventuală deconectare între activitățile financiare și activitățile economice reale. Sunt relevanți indicatori precum investițiile străine directe¹⁰ (ISD) totale, ISD deținute de entități cu scop special și fluxurile de venituri financiare specifice, cum ar fi fluxurile de încasări din dividende, din dobânzi și/sau din redevențe, exprimate ca procent din PIB.

ISD-urile reflectă investițiile realizate la nivel transfrontalier între societățile afiliate. Deși ISD-urile nu

---

¹⁰ Investițiile străine directe desemnează categoria de investiții internaționale pe care o entitate rezidentă într-o țară (investitorul direct) le efectuează pentru a dobândi un interes durabil într-o întreprindere rezidentă într-o altă țară (întreprinderea de investiție directă), inclusiv prin intermediul unei entități cu scop special, o entitate juridică creată pentru a îndeplini obiective restrânse, specifice sau temporare. O întreprindere de investiție directă este o întreprindere în care un investitor direct deține 10 % sau mai mult din acțiunile ordinare sau din drepturile de vot (ori echivalentul pentru o întreprindere neconstituită în societate).

sunt, ca atare, indicatori de evitare a obligațiilor fiscale, o parte dintre aceste investiții pot fi motivate de practicile de evitare a obligațiilor fiscale. Fluxurile de încasări din redevențe reflectă localizarea proprietății intelectuale și a activelor necorporale. Printre ceilalți indicatori relevanți se numără veniturile din impozitul pe profit ca procent din PIB, anomaliile de la nivelul prețului de import bilateral¹¹ și indicatorii de „treaty shopping”.

Veniturile din impozitul pe profit ca procent din PIB arată că unele țări sunt capabile să obțină venituri foarte ridicate din impozitul pe profit.

Anomaliile de la nivelul prețului de import bilateral permit să se determine dacă prețul fixat pentru un anumit produs este prea mare sau prea mic. Unele țări au tendința de a importa aceleași bunuri intermediare la prețuri diferite, unele la un preț mai scăzut, în special în cazul în care este vorba de întreprinderi din țări cu un nivel scăzut de impozitare, iar unele la un preț mai ridicat, în special dacă este vorba de întreprinderi din țări cu un nivel ridicat de impozitare. Acest lucru poate indica o evaluare greșită a prețului transferului și poate fi semnul erodării bazei de impozitare în unele țări cu un nivel ridicat de impozitare.

Indicatorii de „treaty shopping” reflectă faptul că utilizarea unei combinații de tratate poate reduce la minimum costurile de repatriere a dividendelor. Mai degrabă decât să investească direct în țara-gazdă, societățile multinaționale canalizează investițiile prin intermediul unei țări terțe pentru a profita de dispozițiile unui tratat care nu există între țara-gazdă și țara de origine a investiției.

Deși niciunul dintre indicatori nu poate stabili, în sine, o cauzalitate incontestabilă cu planificarea fiscală agresivă, aceștia pot fi utilizați ca parte a unei „serii de dovezi”

---

¹¹ Acestea se referă la anomaliile de la nivelul prețului mediu al produselor supuse fluxurilor comerciale bilaterale (între două țări).

care evidențiază existența unei structuri de planificare fiscală agresivă.

3. PÂRGHII POLITICE PENTRU ABORDAREA PROVOCĂRILOR DIN DOMENIUL POLITICILOR FISCALE

Statele membre pot să combată abuzurile fiscale prin consolidarea cadrului juridic și reforma regimurilor naționale care pot conduce la planificare fiscală agresivă, dar și prin sporirea cooperării și a transparenței.

Crearea unei culturi de respectare a obligațiilor fiscale este, de asemenea, importantă. Această secțiune se va concentra pe primul aspect, și anume consolidarea cadrului juridic și reforma regimurilor naționale, prin punerea în aplicare a unor norme solide împotriva evitării obligațiilor fiscale, prin modificarea normelor care pot încuraja în mod indirect planificarea fiscală agresivă și prin găsirea de soluții pentru regimurile naționale care facilitează planificarea fiscală agresivă.

3.1. Punerea în aplicare a unor norme solide de prevenire a evitării obligațiilor fiscale

Astfel cum s-a explicat în cele de mai sus, normele antiabuz au obiectivul explicit de a împiedica structurile de planificare fiscală agresivă. Este necesară punerea rapidă în aplicare a unor norme antiabuz. Deși ATAD va introduce cinci norme antiabuz în 2019¹², absența, în prezent, a normelor de acest tip în anumite state membre înseamnă că acum UE nu este protejată împotriva practicilor de planificare fiscală agresivă.

3.2. Modificarea normelor a căror utilizare poate fi deturnată și care pot duce la planificare fiscală agresivă

Dacă este pusă în aplicare în mod corespunzător, reținerea impozitelor la sursă în raport cu țările terțe ar putea constitui un instrument eficace de combatere a planificării fiscale agresive. Impozitele reținute la sursă sunt puse în aplicare de fiecare stat

membru în parte și pentru fiecare tip de flux financiar (dobânzi, dividende și redevențe).

3.3. Abordarea regimurilor naționale care facilitează planificarea fiscală agresivă

Semestrul european permite abordarea practicilor fiscale naționale care încurajează planificarea fiscală agresivă transfrontalieră sau care o facilitează, dar care sunt dificil de abordat prin instrumentele existente (cum ar fi directivele sau codurile de conduită).

4. EVALUARE COMPARATIVĂ A SITUAȚIEI ACTUALE

4.1. Punerea în aplicare a unor norme solide de prevenire a evitării obligațiilor fiscale

Tabelul de mai jos oferă o imagine de ansamblu asupra **absenței** a două tipuri de **norme antiabuz** în toate statele membre: normele privind limitarea deductibilității dobânzii și cele privind capitalizarea redusă. ATAD introduce o serie de norme antiabuz, printre care se numără normele privind SSC și normele privind limitarea deductibilității dobânzii. Cu toate acestea, în cazul normelor privind limitarea deductibilității dobânzii, statele membre care dispun de norme naționale la fel de eficace pot amâna până în 2024 punerea în aplicare a dispozițiilor referitoare la normele privind limitarea deductibilității dobânzii prevăzute în ATAD.

---

¹² Unele dispoziții se vor aplica la o dată diferită.

Tabelul 1: Imagine de ansamblu asupra unor norme împotriva evitării obligațiilor fiscale care lipsesc din legislațiile naționale ale statelor membre, 2017

	BE	BG	CY	EE	HR	LU	MT	NL	RO	SI	AT	CZ	IE	LV	LT	PL	SK	DE	EL	FI	HU	PT	FR	IT	SE	UK	DK	ES
Norme privind limitarea deductibilității dobânzii sau privind capitalizarea redusă	✓	✓	x	x	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Norme privind societățile străine controlate	x	x	x	x	x	x	x	✓	x	x	x	x	x	x	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	

Sursă: Ramboll Management Consulting și Corit Advisory (2015).

4.2. Modificarea normelor a căror utilizare poate fi deturnată și care pot duce la planificare fiscală agresivă

Unele state membre nu aplică reținerea la sursă a impozitelor în raport cu țările terțe; această metodă le-ar putea proteja sistemele fiscale de practicile de planificare

fiscală agresivă care utilizează fluxurile de încasări din dobânzi, din dividende și/sau din redevențe. Totuși, alte state membre au aplicat deja această procedură.

Tabelul 2: Reținerea la sursă a impozitelor în statele membre ale UE în raport cu țările terțe, 2017

	HU	MT	CY	EE	LU	NL	IE	UK	AT	DE	FI	SE	BE	BG	CZ	DK	EL	ES	FR	HR	IT	LT	LV	PL	PT	RO	SI	SK
Redevențe	x	x	✓	✓	x	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Dobânzi	x	x	x	x	x	x	✓	✓	x	x	x	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Dividende	x	x	x	x	✓	✓	x	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Sursă: ZEW (2016), cu actualizări bazate pe reformele naționale.

Observații:

(1) Tabelul de mai sus se concentrează pe ratele naționale de reținere la sursă, adică ratele care sunt specificate în legislația națională în materie de impozit pe profit. Prin urmare, acesta nu reflectă ratele de reținere la sursă prevăzute în tratatele privind dubla impunere.

(2) O cruce indică faptul că statul membru respectiv nu aplică reținerea la sursă a impozitelor (peste 0 %).

4.3. Abordarea regimurilor naționale care facilitează planificarea fiscală agresivă

Unele state membre au luat măsuri pentru a-și adapta regimurile fiscale favorabile pentru brevete în conformitate cu acțiunea 5 din Proiectul privind erodarea bazei impozabile și

transferul profiturilor¹³, astfel cum a fost aprobat prin Codul de conduită în domeniul impozitării întreprinderilor.

Unele regimuri naționale trebuie în continuare să fie revizuite, pentru a împiedica întreprinderile multinaționale să recurgă la planificarea fiscală agresivă.

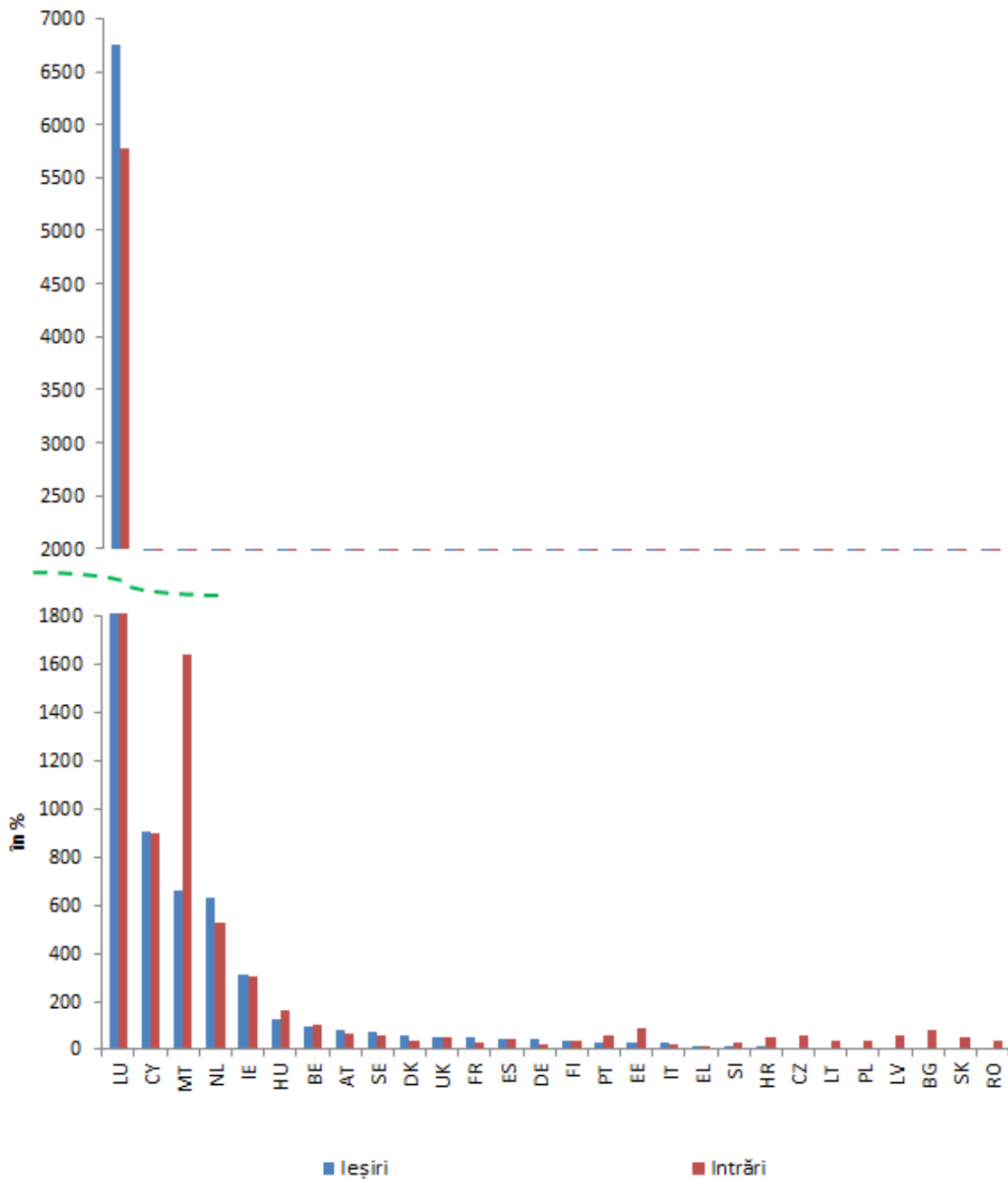
¹³ Proiectul privind erodarea bazei impozabile și transferul profiturilor (BEPS), condus de G20/OCDE, prevede o serie de acțiuni de combatere a strategiilor de planificare fiscală care profită de lacunele și neconcordanțele din normele fiscale pentru a transfera în mod artificial profiturile către locații cu un nivel scăzut de impozitare sau în care nu se aplică impozite și în care activitatea economică este scăzută sau inexistentă.

Studiul Ramboll din 2015 menționat anterior identifică o serie de astfel de norme și răspândirea acestora în statele membre. Totuși, normele fiscale trebuie să fie evaluate de la caz la caz înainte de a se formula orice concluzie cu privire la legătura acestora cu practicile de planificare fiscală agresivă.

4.4. Imagine de ansamblu asupra indicatorilor economici recentți ai planificării fiscale agresive

Iată cele mai recente date pentru unii dintre principalii indicatori economici.

Figura 1: Pozițiile ISD ca procent din PIB, 2015

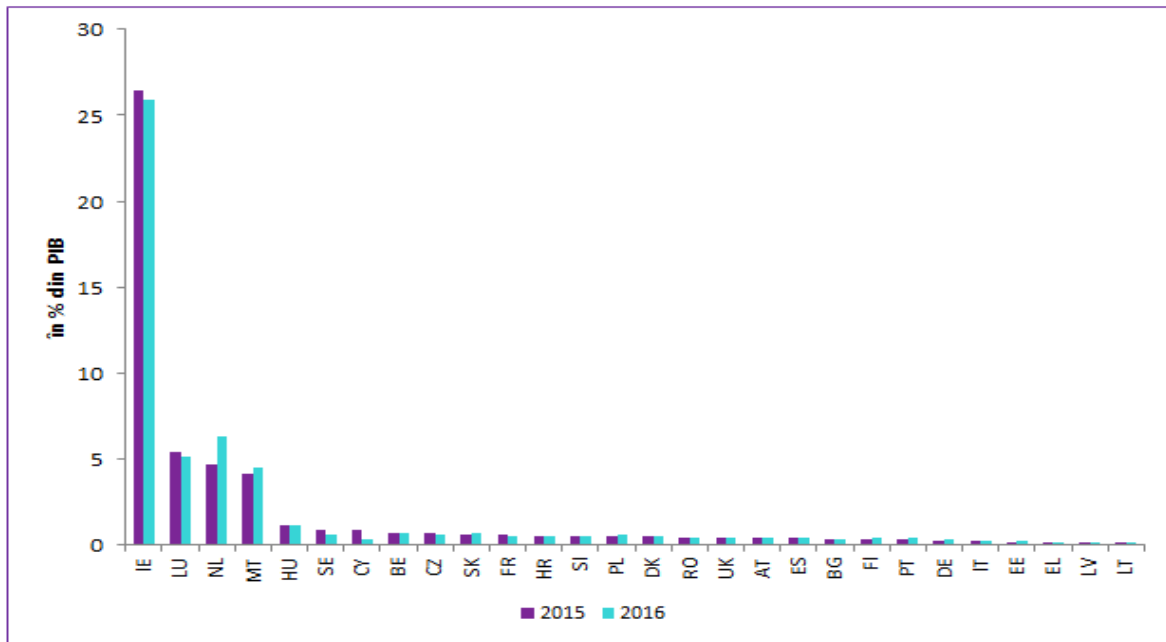

Sursă: Comisia Europeană (în curs de publicare), Eurostat

Observații: (1) Intrările de ISD sau investițiile directe în economia raportoare (IDER) se referă la investiții ale străinilor în întreprinderi rezidente în economia raportoare. Ieșirile de ISD sau investițiile directe în străinătate (IDS) reprezintă investițiile efectuate de entități rezidente în întreprinderi afiliate din străinătate. (2) Stocurile (sau pozițiile) de ISD indică valoarea investiției la sfârșitul perioadei.

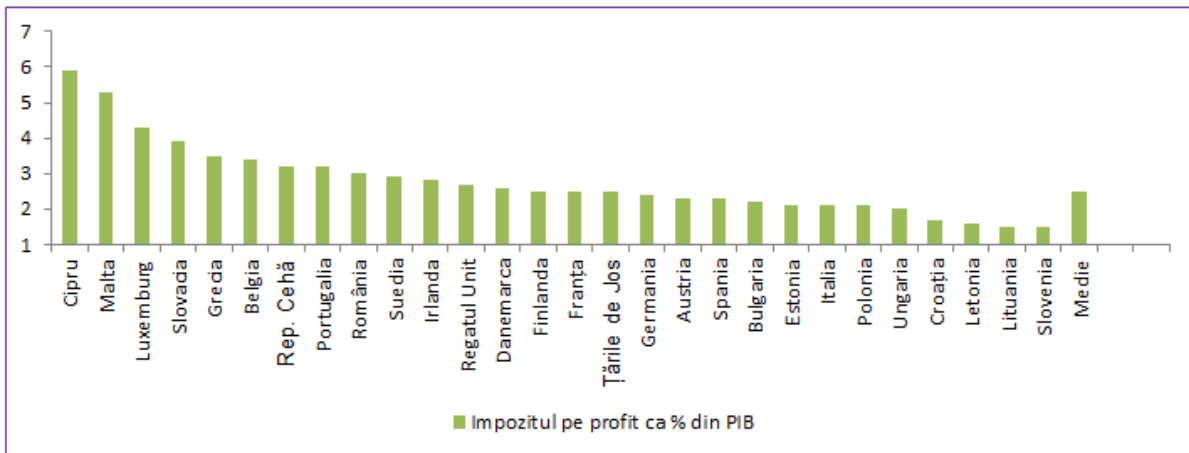

Figura 2: Tarifele plătite (debit) pentru utilizarea proprietății intelectuale (PI) ca procent din PIB

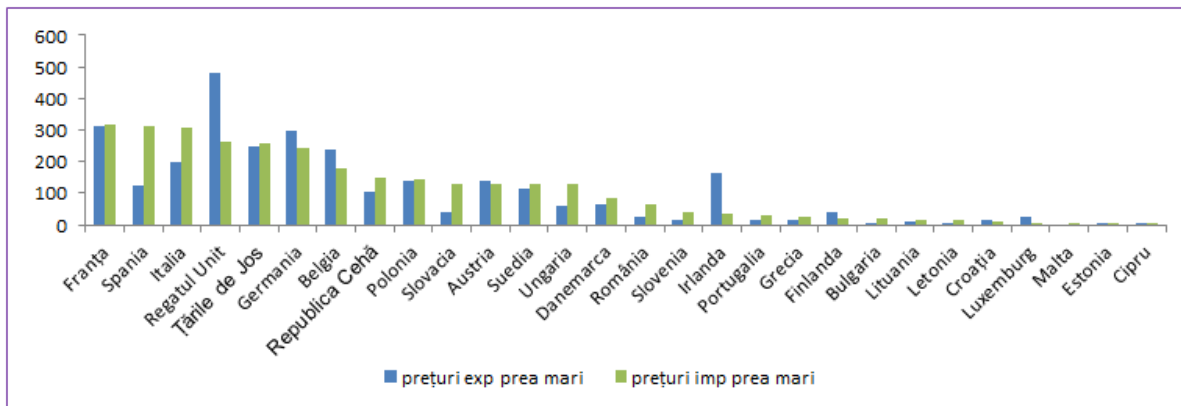
Sursă: Comisia Europeană (în curs de publicare), Eurostat

Figura 3: Impozitul pe profit ca procent din PIB, 2015

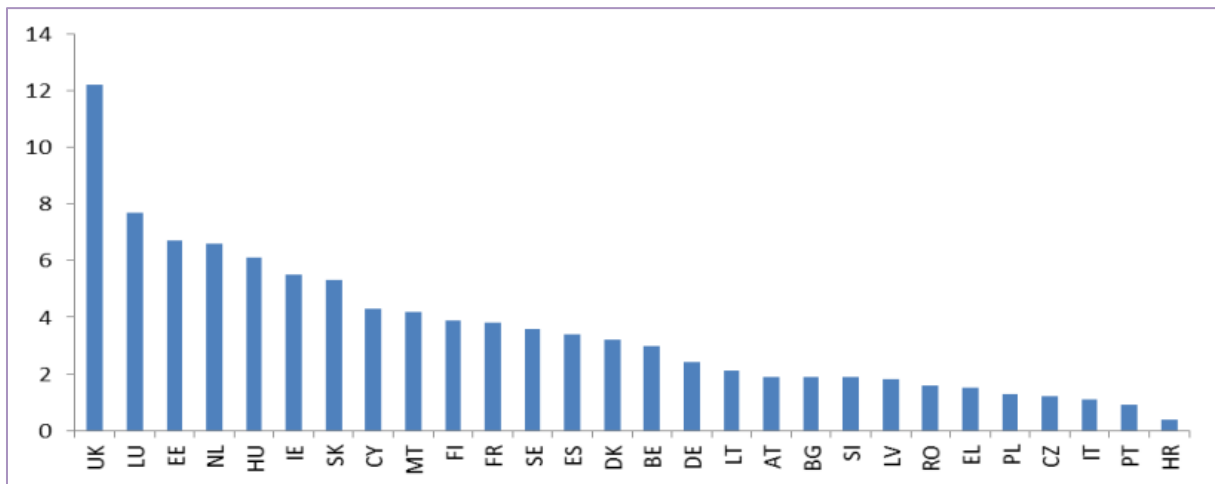
Sursă: Comisia Europeană (2017)

Figura 4: Anomalii la nivelul prețului bilateral 2015

Sursă: IHS (în curs de publicare)

Figura 5: Atractivitatea practicii de „treaty shopping”: indicele de centralitate

Sursă: van't Riet și Lejour (2017), IHS (în curs de publicare)

Observații: Indicele de centralitate se referă la procentul ponderat în funcție de PIB din rutele optime de repatriere a impozitelor, care includ țara respectivă.

5. RESURSE UTILE

- Dover R., B. Ferrett B., D. Gravino, E. Jones și S. Merler (2015), *Bringing transparency, coordination and convergence to corporate tax policies in the European Union* (Favorizarea transparenței, a coordonării și a convergenței în politicile de impozitare a societăților în Uniunea Europeană), studiu al Serviciului de Cercetare al Parlamentului European, 2015.
- Egger, P., W. Eggert și H. Winner (2010), *Saving Taxes Through Foreign Plant Ownership* (Reducerea fiscalității prin deținerea de societăți străine), *Journal of International Economics*, 81: 99-108.
- Comisia Europeană (în curs de publicare), *Tax policies in the European Union: 2017 Survey* (Politicile fiscale în Uniunea Europeană: ancheta din 2017).
- Comisia Europeană (2017), *Taxation Trends in the European Union: 2017* (Tendențe în fiscalitatea din Uniunea Europeană: 2017), Ediția Luxemburg.
- IHS (în curs de publicare), Indicatori de planificare fiscală agresivă.
- OCDE (2015), *Measuring and Monitoring BEPS, Action 11- 2015 Final Report* (Măsurarea și monitorizarea BEPS, acțiunea 11 – Raport final pe 2015), proiectul OCDE/G20 privind erodarea bazei impozabile și transferul profiturilor, OCDE Publishing, Paris.
- Ramboll Management Consulting și Corit Advisory (2015), *Study on Structures of Aggressive Tax Planning and Indicators* (Studiu privind structurile de planificare fiscală agresivă și indicatori), Taxation Paper nr. 61.
- van't Riet și Lejour (2017), *Optimal Tax Routing: Network Analysis of FDI diversion* (Direcționarea optimă a impozitelor: analiză de rețea a deturnării ISD), Documentul de reflecție 349 al CPB.
- ZEW, Centrul pentru Cercetări Economice Europene (2016), *The Impact of Tax Planning on Forward-Looking Effective Tax Rates* (Impactul planificării fiscale asupra ratei de impozitare prospectivă efectivă), Taxation Papers nr. 64.
- Pachetul privind combaterea evitării obligațiilor fiscale
http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/company_tax/anti_tax_avoidance/index_en.htm
- Baza fiscală consolidată comună a societăților (CCCTB)
https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/company-tax/corporate-tax-reform-package_en_en

Data: 20.11.2017